

OTTO

KÜLTÜREL MİRASIMIZI
TENKİD ZARURETİ

MEHMED SAİD
HATİBOĞLU

OTTO

MEHMED SAİD HATİBOĞLU

25.09.1933'te Burdur'da doğdu. Burdur'un "Hatib Hoca" lakabıyla mâruf âlimi olan babasının 1945'te vefatı üzerine, onun yolunda yetişmek gayesiyle okul değiştirdi. Lise eğitiminin ardından, 1958'de Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ni bitirdi. 1958 sonunda Prof. Tayyib Okiç'in hadis asistanlığına tayin edildi. 1962'de *İslami Tenkid Zihniyeti ve Hadis Tenkidinin Doğuşu* isimli teziyle ilahiyat doktoru; 1967'de Hz. Peygamber'in Vefatından Emevilerin Sonuna Kadar Siyasi-İctimai Hâdiselerle Hadis Münasebetleri isimli teziyle doçent; 1978'de ise *Hilafetin Kureysliliği* isimli teziyle profesör oldu. 2000 yılında aynı fakülteden emekliye ayrıldı. Akademik dünyamıza birçok ilim adamı kazandıran Hatiboğlu, ilahiyat alanında klasik hâle gelen çalışmalara da imza attı. Bazı çalışmaları şunlardır: Telif Kitapları: Hz. Peygamber ve Kur'an Dışı Vahiy (Gaybi Hadisler Meselesi), Hadis Tedkikleri, İslam'ın Aktüel Değeri Üzerine 1-2, Kültürel Mirasımızı Tenkid Zaruretleri, Hilafetin Kureysliliği, İslami Tenkid Zihniyeti ve Hadis Tenkidinin Doğuşu, Siyasi-İctimai Hâdiselerle Hadis Münasebetleri. Çevirileri: Ignaz Goldziher'den İslami Rivayetler Üzerine İncelemeler ve İslam'ın Akide ve Fıkhı; Le Comte Henry de Castries'den İslam; Henri Massé'den İslam; Gerlof Van Vloten'den Araştırmalar; Ma'rûf Devâlibi'den İslam'da Devlet ve İktidar.

YAZARDAN OKURUN DİKKATİNE

Metinde takib edilen imlâda:

1. Zaruret görülen yerlerde harflere uzatma işareti konulmuştur: Mesela “şûrâda aldığımız kararlar...” cümlesiyle “şurada aldığımız kararlar...” veya “kâdînin kütübhanesi” ile “kadının kütübhanesi” cümlelerini başka türlü doğru okutamayız.
2. Arabca asıllı kelimelerimizdeki harfleri değiştirip, mesele d’leri t’ye çevirmenin, b’leri p yapmanın nâdir istisnalar hâriç, lüzumu yoktur. Büyük şâirimiz Abdülhak Hâmid, ismini “Hamit” şeklinde yazarlara: “Yâhu”, demiş, “âhir ömrümde beni hem ham, hem it yaptınız!”
3. Soru edatı ‘mi’lerin ayrı yazılmasını Türkçemizin yapısı ve estetiği açısından yanlış buluyorum. 1928’e gelinceye kadar ki Türkçe metinlerde bu ‘mi’ler hep bitişik yazılmıştır. Ayrı yazılması yönünde verilmiş emri, 1997’de Türk Dil Kurumu Başkanı olan bir dil bilginimiz de mantıksız bulduğuna göre,¹ benim kırk küsur senelik tercihimin okurlarımca da kabul görüp uygulanacağını ümid ediyorum.

¹ Bkz. 12 Ocak 1997 tarihli *Sabah* Gazetesi.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	11
-------------	----

BİRİNCİ BÖLÜM KÜLTÜREL MİRASIMIZI TENKİD ZARURETİ 15-47

TARİHLERİMİZİN İRK ANLAYIŞI ÜZERİNE	15
1. İlk İslam Devletinin Irki Yapısı	16
2. Nikâhta Irki Kefaet	21
2.1. Asr-ı Saadet Evlilikleri	22
3. Fıkıh Mezheplerinde Nesebin Yeri	24
3.1. Hadisçilerin Görüşü	26
3.2. Nikâhta Arab-Mevali Ayırımı Üzerinde Bâzı İslam Âlimlerinin Görüşleri	27
3.3. Mukallid Âlimler Devri	28
3.4. Şiada Neseb Kefaeti	36
3.5. Zâhiriler	37
KÜLTÜREL MİRASIMIZI TENKİD ZARURETİ	41

İKİNCİ BÖLÜM BÜYÜK ÂLİMLER BÜYÜK HATALAR 49-92

BÜYÜK ÂLİMLER-BÜYÜK HATALAR -REDD-İ ŞEMS RİVAYETİ VE BİR ZİHNİYETİN TAHLİLİ-	49
Güneşin Yolundan Çevrişi	52

İSTİSMAR	61
DÜZELTMEME TALİB BOZUCULUK	67
Işık Kimdir?	69
ÂLİM, SİYASET VE AHLAK	81
Toplumun Denetim Vazifesi	83

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
İSLAM'IN KADINA BAKIŞI
93-143

İSLAM'DA KADIN EĞİTİMİNİN DOĞUŞU	93
1. Kadın Öğretimi	94
2. Yazılı Öğretim	96
3. Hanımları Cehalete İten Çevre	97
İSLAM'IN KADINA BAKIŞI	101
1. Kadın ve Emr-i Mâruf	106
2. Hz. Peygamber'e Kadın Bey'atı	108
KADINA DİNİN VERDİĞİNİ FAZLA BULANLAR	113
TESETTÜRDEN TÜRBANA	125
"KÜLTÜREL MİRASIMIZ" ÜZERİNE MEHMED SAİD HATİBOĞLU İLE SÖYLEŞİ	133
KAYNAKLAR	145
DİZİN	149

ÖNSÖZ

Aziz okuyucum,

Elinizdeki kitab ve devamı, talebeliğimle birlikte yarım asır kendimi mensubu saydığım Ankara İlahiyat Fakültesindeki akademik hayatımda yayımlanmış, makale çerçevesindeki incelemelerim ile editörlüğünü yaptığım dergilerde çıkmış yazılarımin gözden geçirilmiş metinlerini ihtiva etmektedir.

Bendeniz, İslam kültürüne hizmet kararımı, 1945'te babamın vefatı üzerine vermiş ve o sene okumakta olduğum Burdur Erkek Sanat Okulu'nu bırakıp orta okula yazılmışım. Hatib Hoca lakabıyla mâruf babamız odalar dolusu kitablar bırakarak vefat etmiş ve ailede o sıralar onlara sahip çıkma şerefi bana yönelmişti. Hedefimiz ileride Ezher'e gitmekti. Zira Türkiye'de 1933'te, benim doğduğum yılda kapatılmış İlahiyat Fakültesi henüz açılmamıştı. Liseye başladığımız sene Ankara bu imkâna kavuşunca, 1954-58 arasında mezkûr fakültede okuma imkânına kavuştum. Mezuniyet senesinin sonunda merhum Hocamız Tayyib Okiç beni asistanlığa kabul buyurdular. İki buçuk sene kadar kaldığım Paris haric, bütün çalışmalarımı Türkiye'de yaptım ve hâlen de okumaya yazmaya devam ediyorum. Zira İslam kültürü kadar zevkli bir meşğuliyeti şahsen tanımadığım gibi, bu kültürü tahsîlin de sonunun geleceği yoktur.

Bu sahanın mütevazı bir hizmetkârı olarak kendime seçtiğim hedef, Peygamberimizi yakinen tanımaktı. Ve okuduk-

ça gördüm ki, on dört asrını dolduran İslam'ın bu eşsiz varlığının ismi geçmedik hiçbir eserimiz yoktu ama, bu asırlar boyunca kaleme alınmış sayısız denecek derecedeki yazılı kaynaklarımızı da toptan mütemed saymamız pek mümkün değildi. İşte bu sebebden dolayı İslam Peygamberi'ni hakkıyla kavrayabilmenin ancak, kaynakları tenkidî bir yaklaşımla değerlendirmekle mümkün olabileceğini anladım.

Eldeki malzemenin azameti ve bunları değerlendirmede ihtiyac duyulacak ilimlerin beşer takati dışında oluşu karşısında, belirttiğim hedefe ulaşmanın bizim nesil için bir tatlı hayal olduğunu bugün daha iyi anlıyor olmakla beraber, ancak kudretimiz kadarıyla mesul olacağımızın şuurunda olarak çalışmak vazifemizdi. Bu düşünceden hareketle, hiçbir iddia taşımadan doğru gördüklerimi söylemeye ve yazmaya çalıştım. 1962'de tamamladığım doktora tezimin ismi *İslâmî Tenkid Zihniyeti ve Hadis Tenkidinin Doğuşu*'dur. 1967'deki doçentlik tezimde de, *Hz. Peygamber'in Vefatından Emevîlerin Sonuna Kadar Siyâsî İctimâî Hâdiselerle Hadis Münâsebetleri*'ni konu edindim. O zamanlar her iki tezimi de bastırmayı gerekli görmemiştim. Aradan geçen uzun seneler boyunca yaptığım eklemelerle her iki tezin cesameti hayli artmış bulunuyor. İnşallah onları da sizlerin takdirlerine sunmak yakın zamanda nasib olacaktır.

Profesörlük takdim tezi olarak *Hilafetin Kureyşliliği* meselesini ele almıştım. Bu tez bana, İslam Peygamberi'nin siyasette nasıl istismar edilebileceğini daha açık bir şekilde anlatmış oldu. Hâlen kat kat genişlemiş durumda olan bu çalışmamın da ilgililerin değerlendirmelerine yeni şekliyle sunulduğunu görmek müyesser olur inşaallah diyorum.

Telif olarak ortaya koyabildiğim eserlerin dışında, sahamızla ilgileri olan, özellikle Fransızcadan çevirdiğim makale ve kitaplar vardır.

Aziz okuyucum,

Hâlen seksenine yaklaşmış bir kimse olarak yine de oku-

mayı yayın hizmetlerine tercih ediyor oluşumu lütfen fazla görmeyiniz. Benim inancım, devrimiz müslümanlarındaki kültürün İslam'la ne kadar kabil-i telif olduğunu tesbit edebilmek için, on kûsur aşırıdır kitabla haşır neşir olmuş bir İslam dünyasını bütün mezheb ve fırkalarıyla tanıma zaruretinin bulunduğudur. Devirler boyu müslüman âlimlerin yazıp bizlere bıraktıkları eserler, yok edilmişleri dışında, maalesef aydınlarımızı aydınlatmaktan uzak kalmış, bunlardan bázıları daha yenilerde istifadeye sunulabilmiş hâldedir. Müslüman kültürü ile meşgul olanların bunları okuma vazifeleri vardır. Abd-i âcizleri de bu zaruretin şuurunda olarak, yazmaktan ziyade okumayı tercih etmişimdir. Ne var ki, insan ömrünün her düşünülene gerçekleştirmeye yetmeyeceği vâkıası karşısında, hiç olmazsa makale olarak daha evvelce yayımlanmış tedkiklerimi, ilgililere faydası olabileceği düşüncesiyle, kitablaştırılmasını kabullenecek duruma geldim. En azından, dedim, genç İlahiyatçılara tedkik ihtiyacı duydukları sahalardan birkaçında, teşvikçi olmam mümkün olabilir. Bu hâlisane düşüncemin gerçekleşmesinde, bilhassa Sema Yavuz Hanım ile Veli Aknar Bey'in pek sevimli târizleri müessir olmuştur. Kendilerine burada müteşekkîr olduğumu ifade edeyim.

Cenab-ı Hak'tan bizim gibileri İslam kültürüne hizmette daim kılmasını, sayılarımızı artırmasını ve muhtacların hidayetinde katkıda bulunmuş kullarından eylemesini niyaz ediyor, bütün okurlarıma kalbî sevgi ve saygılarımı sunuyorum.

Mehmed Said Hatiboğlu
Ankara, Nisan 2009

KAYNAKLAR

- Abdurrezzâk ibn Hemmâm, *Musannef*, Beyrut 1970-1972
- Adıvar, Halide Edib, *Türkiye'de Şark, Garb ve Amerikan Tesirleri*, İstanbul 1955.
- Ahmed el-Emîni en-Necefi, *el-Ğadîr fi'l-Kitâbi ve's-Sunneti ve'l-Edeb*, Beyrut 1977.
- Ahmed İbn Hanbel, *Ahkâmu'n-Nisâ'*, Kahire 1984.
- _____, *el-Musned*, by., 1991.
- _____, *Kitâbu'l-İlel*, Riyad 2006.
- Alî el-Muttakî Hindî, *Kenzu'l-Ummâl*, Haydarabad 1945-1975.
- Aliyyu'l-Kârî, *Mirkâtu'l-Mefâtiḥ*, Mısır 1892.
- Aynî, *Umdetu'l-Kârî*, İstanbul 1890.
- Beyhakî, *Delâilu'n-Nubuvve*, Beyrut 1985.
- _____, *Kitâbu's-Suneni'l-Kebîr*, Haydarabad 1925.
- _____, *Menâkıbu's-Şâfi'i*, Kahire 1971.
- Boisard, *L'Humanisme de l'Islam*, Paris 1979,
- Brehier, Louis, *Vie et Mort de Byzance*, Paris 1969.
- Bucaille, Mourice, *La Bible, le Coran et la Science*, Paris 1976.
- Buhârî, *el-Câmi'u's-sahîḥ*, Riyad 2000.
- _____, *el-Edebu'l-Mufred*, Mısır 1959.
- Câhız, *Usmâniyye*, Beyrut 1955.
- Cessâs, *Ahkâmu'l-Kur'ân*, İstanbul 1917-1920.
- Cüzçânî, *El-Ebâtil ve'-Menâkir*, I-II, Suûdiyye, 1194.
- Dârakutnî, *Sunen*, Mısır 1966.
- Ebû Dâvûd et-Tayâlisî, *el-Musned*, Riyad 2000.
- Ebû Dâvûd-i Sicistânî, *Mesâ'ilu'l-İmâm-ı Ahmed*, Beayrut 1935.
- Ebû Hâtim, *el-Merâsil*, Beyrut 1982.
- Ebû Nu'aym-ı Isbahânî, *Ahbâru Isbahân*, Leiden 1931-1934.
- Ma'rifetu's-Şahâbe, I-VII, Riyâd, 1998.
- Ebû Ya'lâ, *Musnedu Ebi Ya'lâ el-Mevsili*, 2. baskı, Beyrut 1989-1992.

- _____, *Tabakātu'l-Hanâbile*, Riyad 2005.
- Elbâbî, *Silsile-i Ehâdis-i Dâife*, I-XIV, Riyad, 1192-2004.
- Erişirgil, M. Emin, *Bir Fikir Adamının Romanı Ziya Gökalp*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1951.
- Fazlur Rahman, *İslam ve Çağdaşlık*, 1978,
- Voltaire, *Felsefe Sözlüğü*, çev. Lütfi Ay, 2. baskı, İstanbul 1962.
- Gazâlî, *İhyâu Ulûmi'd-Dîn*, Mısır 1901.
- Hâkim-i Neysâbü'rî, *el-Mustedrek*, Haydarâbad 1915-1923.
- Hakîm-i Tirmizî, *Nevâdiru'l-Usûl*, İstanbul 1876.
- Hatîb-i Bağdâdî, *el-Câmi' li Ahlâki'r-Râvi ve Âdâbi's-Sâmi'*, Riyad 1983.
- _____, *İktidâ'u'l-İlmi'l-Amel*, Beyrut 1969-70.
- _____, *Mûdih*, Haydarâbâd 1960.
- Hemmâm ibn Munebbih, *Sahîfe*, çev. Talat Koçyiğit, Ankara 1967.
- _____, *Sahîfe*, Mısır 1985.
- Herevî, *Zemmu'l-Kelâm*, Medine 1998.
- Heysemî, *Mecma'u'z-Zevâ'id*, 2. baskı, Beyrut 1967.
- İbn Abdi Rabbih, *el-İkdu'l-Ferîd*, Mısır 1948-1953.
- İbn Abdilberr, *et-Temhîd Limâ fi'l-Muvatta'i mine'l-Me'ânî ve'l-Esânîd*, Mağrib [Fas] 1967-92.
- _____, *el-İstî'âb fi Ma'rifeti'l-Ashâb*, Mısır, ty.
- İbn Adiyî, *el-Kâmil fi Du'afâ'i'r-Ricâl*, Lübnan 1997-.
- İbn Cevzî, *İlelu'l-Mutenâhiye fi'l-Hadîsi'l-Vâhiye*, Pakistan 1979.
- İbn Hacer-i Askalânî, *Fethu'l-Bârî bi Şerhi Sahihi'l-Buhârî*, Mısır 1901-1911.
- _____, *İsâbe fi Temyizi's-Sahâbe*, 1970-1972.
- _____, *Lisânu'l-Mîzân*, Haydarabad 1911-1913.
- _____, *Tehzîbu't-Tehzîb*, Haydarâbâd 1907-9.
- İbn Hallikân, *Vefayâtu'l-A'yân*, Beyrut 1972.
- İbn Hazm, *el-Faslu fi'l-Milel*, Mısır 1317-1321.
- _____, *el-İhkâm fi Usûli'l-Ahkâm*, Mısır 1927.
- _____, *el-Muhallâ*, Mısır, 1929-33.
- İbn Hibbân, *el-Mecrâhîn*, Haleb 1975-1976.
- İbn Kayyim el-Cevziyye, *Zâdu'l-Me'âd*, Mısır 1906
- _____, *Hidâyetu'l-Hayârâ*, Beyrut-Dimeşk 1996.
- İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, Beyrut 1988.
- İbn Kudâme, *el-Muğnî*, Mısır 1923.
- İbn Manzûr, *Muhtasaru Târîhi Dimeşk*, Dimeşk 1984.
- İbn Nuceym, *el-Bahru'r-Râ'ik*, Mısır 1893.
- İbn Ruşd, *Bidâyetu'l-Muctehid*, İstanbul 1915.
- İbn Sa'd, *Kitâbu't-Tabakâti'l-Kebîr*, Beyrut 1957-8.

- İbn Teymiyye, *el-Cevâbu's-Sahih*, 2. baskı, Mısır 1999.
- _____, *Mecmû'u'l-Fetâvâ*, by., 1984.
- _____, *Minhâcu's-Sunne*, Kahire 1989.
- İbnu'l-Cevzi, *Telkîhu Fuhâmi Ehli'l-Eser fî Uyûni't-Târîhi ve's-Siyer*, Mısır 1975.
- _____, *el-İlelu'l-Mutenâhiye*, Lahor 1979.
- _____, *el-Mevdû'ât*, Riyad 1997.
- _____, *el-Muntazam*, Haydarabad 1938-1940.
- İbnu'l-Esîr, *Usudu'l-Ğâbe*, I-VII, Mısır 1970-3.
- İbnu'l-Humâm, *Fethu'l-Kadîr*, Mısır 1901.
- İbnu'l-İmâd, *el-Hanbelî, Şezerâtu'z-Zeheb fî Ahbâri men Zeheb*, Mısır 1931.
- Kâdî İyâd, *eş-Şifâ*, Beyrut 1977; İstanbul 1873.
- Kâdîhân, *Fetâvây-ı Kâdîhân*, *Hindiyye'nin kenarında*, Mısır 1892.
- Kalkaşandî, *Me'âsîru'l-İnâfe fî Me'âlimi'l-Hilâfe*, Kuveyt 1964.
- Kettânî, *et-Terâtîbu'l-İdâriyye*, Rabat-Beyrut 1927.
- Kevserî, *el-Makâlât*, Mısır 1994.
- Koçu, Reşad Ekrem, *Türk Giyim, Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*, Ankara'da 1967.
- Kuleynî, *el-Kâfî*, Tahran, 1388.
- Mâlik ibn Enes, *Muvatta' -Şeybânî*, Riyad 2000.
- Mavsîlî, *el-İhtiyâr li Ta'lîli'l-Muhtâr*, Mısır, ty.
- Mes'ûdî, *Murûcu'z-Zeheb*, Beyrut 1966.
- Munâvî, *Fevdu'l-Kadîr*, Mısır 1938.
- Muslim, *el-Câmi'u's-Sahih*, Riyad 2000.
- Nebhanî, *Câmi'u Kerâmâti'l-Evliyâ'*, Mısır 1991.
- Nevevî, *Şerhu Muslim*, Mısır, ty.
- Nizâmülmülk, *Siyâset-Nâme*, çev. Mehmet Altay Köymen, Ankara 1982.
- _____, *Siyerü'l-Mulûk veya Siyâset-Nâme* (Farsça metin), Köymen neşri, Ankara 1976.
- Nûruddîn el-Heysemî, *Keşfu'l-Estâr*, Beyrut 1984.
- Sahnûn, *el-Mudevvene*, Mısır 1906.
- San'ânî, *Subulu's-Selâm*, Mısır 1926.
- Sehâvi, *el-Ecvibetu'l-Murçîyye*, I-III, Riyâd, 1418/1997.
- Serahsî, *el-Mebsût*, Mısır 1906.
- _____, *Şerhu's-Siyerî'l-Kebîr*, Mısır 1971-1972.
- Subkî, *Tabakâtu's-Şâfi'iyyeti'l-kubrâ*, Mısır 1964-1976.
- Şa'rânî, *el-Mîzân*, Mısır 1901.
- Şâfi'î, *el-Umm*, Mısır 1968.
- Şerbînî, *Muğni'l-Muhtâc*, Mısır 1958.
- Şevkânî, *Neylu'l-Evtâr*, Mısır 1952.

- Şeyhülislam Mehmed Es'ad Efendi, *Kitâbu Lehçeti'l-Luğât*, İstanbul 1801.
- Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, Musul 1983.
- _____, *el-Mu'cemu'l-Evsât*, Riyad 1985.
- Taberî, *Târîhu'r-Rusul ve'l-Mulûk*, Leiden baskısı, by, ty.
- Tahâvî, *Şerhu Me'âni'l-Âsâr*, Mısır 1968.
- _____, *Şerhu Muşkili'l-Âsâr*, Beyrut 1994.
- Tayyib Okıç, *İslamiyet'te Kadın Öğretimi*, DİB Yayını, Ankara 1979.
- Tirmizî, *el-Câmi'u's-Sahîh*, Riyad 2000.
- Vocabulaire de Théologie Biblique*, Paris 1977.
- Waltari, Mika, *L'Ange Noir*, Paris 1954.
- Wellhausen, J., *Arap Devleti ve Sukûtu*, İlahiyat Fakültesi Yayını, Ankara 1963.
- Yâfi'î, *Mir'âtu'l-Cinân*, Lübnan 1918.
- Zehebî, *Mîzânu'l-İ'tidâl*, Mısır 1963.
- _____, *Siyeru A'lâmi'n-Nubelâ'*, Mısır, ty.
- Zeyla'î, *Nasbu'r-Râye li Ehâdisi'l-Hidâye*, Mısır 1938.
- Zuheyli, *İslam Fıkhı Ansiklopedisi*, İstanbul 1994.

DİZİN

A

- Abbās 38
Abbasiler 20, 126
abdest 43, 45, 53, 74
Abduh 76
Abdulahakim Arvāsī 69
Abdullhuseyn 54
Abdullah 35, 38, 82
Abdulmuttalib 23
Abdurrahmān ibn Avf 24
Abdurrahmān ibn Mehdi 116
Abdurrezzāk 50
Acem 16, 20, 37, 38; ~ erkeği 20; ~ ırkçılığı 20; ~leri de hizaya sokma 33
adalet 16, 89
Âdem (Hz.) 16, 18, 37, 113
Adivar, Halide Edib 113, 114
âdil 16
Afganistan 140
ahiret 31, 95
ahlak 130; ~sız 62
ahlaki: ~ değer 23; ~ hikmet 92
Ahmed el-Emîni en-Necefi 54
Ahmed ibn Hanbel 28, 33, 34, 44, 50
Ahmed ibn Sâlih 53
Ahmed Mekki Efendi 69
Ahmed Naim 45
Ahterî 61
aile şöhreti 23
Âişe (Hz.) 96, 97, 98, 110
Akabe bey'ati 109
Âkif 78, 79, 121
Ali (Hz.) 29, 38, 43, 51, 52, 54, 55, 58; ~ düşmanları 54
Ali ibnu'l-Medini 116
Âli Paşa 119
Ali Seydi 61
Aliyyu'bnu'l-Medini 53
Aliyyu'l-Kâri 78
Allah: ~'a yaraşır toplum 86; ~'in evliyası 64, 65; ~'in hükmü 28; ~'in Rasulü 16
Âlûsi 57
amel 81, 82, 83
âmirler 19
Amoriler 50
Ankara 122, 134, 136
Ankara İlahiyat Fakültesi 122
Arab 15, 16, 18, 20, 21, 22, 25, 27, 28, 29, 33, 34, 35, 38, 61, 65, 85, 86, 104; ~ Devleti ve Sukûtu 86; ~ düşüncesi 15; ~ hanımla evlenmiş Mevla 34; ~ kadını 21; ~ olmayan müslümanlar 20; ~'ın Aceme fazileti 30; ~lar 16, 20, 22, 25, 26, 33, 35, 96; ~larda Elbise İsimlerinin Ayrıntılı Sözlüğü 126; ~ları Acemden kurtarma 33
Arabca 18, 61, 62, 65, 78, 125, 127, 137; ~ asıllı kelimeler 7; ~ telaffuz 18
Arabistan 21, 121, 140
Arafat 104
Arz-ı Mev'ud 49
Ashab 17, 18
Âsım Efendi 61
âsîlik 19
asr-ı saadet 31
astronomi 49
Aşere-i Mübeşşere 24, 96
Atatürk 133, 136, 137
Attâbi 89, 90
Avrupa aristokrasi 33
Avrupalı: ~ 108, 128; ~ hanım 108
ay 51
Ayasofya Kütüphanesi 135
Aynî 23, 44
azad 95; ~lı köle 23

- B
- babalar 117
- Bağdad 89, 126
- Barlas, Mehmet 129
- Basra 26, 110, 116
- başörtülü 129
- Batu 67, 75, 85, 111, 125, 134, 141
- bâtıl 26
- bâtını 76
- Bayram Tekbiri 78
- bayram ve cenaze namazları 104
- Bedir: ~ gazileri 23; ~ harbi 30
- Beethoven 77
- Belot 62
- bey'at 108, 109
- beyaz derili 18
- Beyhâkî 26
- Beyrûnî 55
- Beyrut Hukuk Mahkemesi Reisliği 57
- Bezzâr 26, 27
- Bianchi 128
- Bilâl-i Habeşî 24
- Bizanslı 17
- Boisard, Marcel A. 85
- Bucaille, Maurice 51
- Buhârî 97, 115; ~ şarihi 23, 44
- Burdur 75, 133, 135
- Burhânuddîn Halebî 99
- C
- cahil 72, 75, 98, 117
- cahiliye 19, 21, 22, 24, 35, 37; ~ Arab toplumu 21; ~ devri 19, 94; ~ hayat felsefesi 24; ~ zihniyeti 22; ~nin neseble bölünmesi 37
- camî 62, 115
- el-Câmi 89
- cariye 22, 95
- cedel 46
- cehalet 117
- cehennem 90
- cemaat 18, 68, 81, 89, 90; ~le namaz 133
- Cemâluddîn Efğânî 57
- Cenab-ı Hakk 16, 17, 18, 30, 31, 42, 143
- cenaze namazı 18
- cennet 102
- Cerîr 34
- Cessâs 18
- cevaz 28, 36, 99
- Cevherî 61
- Conseil Oecuménique 114
- Cumhuriyet Başsavcısı 129
- Cuveybîr 36, 37
- Cuveynî 119
- Ç
- çalgı 77
- çocuk 101, 105, 129
- D
- devlet başkanlığı 19, 25
- devrimiz Türkiyesi 111
- Dimeşki 99
- Dihye 24
- din 23, 33; ~dar hanım 23
- dinî: ~ kültürler 98; ~dünyevî 84
- Direkler Arası'nın mollası 74
- diyanet 45, 128
- doğru sözlülük 16
- doğruluk 88
- dokumacı 26
- Dolmabahçe sarayı 137
- Dozy, R. 61, 126, 128
- Dubâ'a 23
- Durre 24
- dülbend 127
- dünya ahkâmı 312; ~vi hayat 21
- E
- ebedî ahiret hayatı 41
- Ebu Bekir (Hz.) 87
- Ebü Ca'fer-i Tahâvî 28
- Ebü Cuhayfe 42, 43
- Ebü Cuhayfe Vehb ibn Abdillâh 42
- Ebü Dâvûd 34
- Ebü Hanîfe 29, 43
- Ebü Hâtim-i Râzî 26
- Ebü Huzeyfe ibn Utbe 23
- Ebü Leheb 24
- Ebü Mûsâ'l-Eş'arî 95
- Ebü Yûsuf 44
- Ebü'l-Berekât Nesefî 29
- Ebü'l-Hasan Kerhî 28
- Ebü'l-Kâsım Ubeydullâh el-Haskânî 54
- eczacı 74, 80
- edebî mahsuller 20
- edebiyat 46
- el-Edebu'l-Mufred 115
- Ehl-i Ehvâ 63
- Ehl-i Kitab 17, 64, 90
- Ehl-i Sünnet 67, 70, 71, 78; ~ âlimleri 78; ~ dünyası 67; ~ düşmanı 78
- Ehl-i Zâhir 36
- ehliyetless kabile devletlisi 19

- elçi 22; ~lik 39
emanet 19
Emevi 54; ~ Arab ırkçılığı 20; ~ devleti 46; ~ ırkçılığı 20; ~ saltanatı 24; ~ler 20, 51
emr-i bi'l-ma'ruf 105
emr-i mâruf 88; ~ve nehy-i münker 84; bkz. nehy-i ani'l-münker 88, 105
Endülüs 46, 120; ~Emevi devleti 46; ~lü 26, 37, 38, 45, 97, 103, 104, 109; ~ âlim 26
Ensar 95; ~ kadınları 95; ~i 30
Erişirgil, M. Emin 130
erkekler 74, 94, 107, 114, 117, 128; ~e imamlık 104; ~le kadınlar 97
Ersoy, Mehmed Âkif 121
Eshâb-ı Kirâmı 80
Esmâ 55, 56; ~ hadîsi 58
eşitlik 21, 89
evladlık 23
evlenecek çiftler 27
evlilik 21, 32, 103, 120
evliyaullah 68
Eyyâm-ı Teşrik 18
Ezher 46, 57
- F
fâcir 36
Fahru'lislâm Pezdevî 29
fakih 27, 32, 44, 65
Farsça 78, 126, 127
fasıklık 19
Fâtıma bint Kays 23
fazıl hanımlar 96
fazilet 18, 20, 30, 31, 65, 101; ~li 33
fazl 38
Fazlur Rahman 122, 123
felsefe 105, 140
ferd 18
fetva 28
fıkhi: ~ geleneğe bağlı müslümanlar 67; ~ tebahhur 72
fıkıh 21, 25, 36, 42, 44, 46, 47, 53, 55, 58, 67, 68, 88; ~ âlimi 29, 44; ~ kitabları 21; ~ ilmi 75; ~çı 140
Fîrûzâbâdî 61
fitne 115, 116, 117; ~ mikrobu 116; ~ tehlikeleri 117
fizikî vasıflar 16
Fransız 51, 76, 114, 128
Fransızca 69, 111, 127, 128, 134
el-Fudayl ibn İyâd 83
- G
garb: ~ dünyası 117; ~ medeniyeti 130; ~ın hafızı 45
gayr-i ahlaki 63, 88
gayr-i Arab 25, 29, 33
gayr-i İslami hareket 20
gayr-i müslim 88
Gazâli 32, 62, 119
Gibeon 50
Gökalp, Ziya 130, 131
gusletmek 45
Gümüş, Süddik 68
günah 74; ~ keçisi 81
güneş 50, 51, 52, 53, 55, 56, 57, 58; ~ sistemi 50
güzel hareket 15; ~lik 23, 88
- Ğ
Ğurfeler 99
- H
Habeşi 24, 38, 42
Habeşistanlar 103
Habeşli 34
habîs Emevî ruhu 54
hacamatçılar 26
Haccâc 20
Hacı Bayram Camii 136
hadîs 25, 26, 27, 30, 36, 45, 46, 50, 51, 53, 55, 58, 59, 63, 64, 71, 88, 89, 95, 99, 117, 118, 119, 140, 142; ~ âlimi 30; ~ kitabı 26; ~ tenkid imamları 53; ~leşmiş 26
Hadramî 57, 58
Hâfız Ömer 133
Hâfız Zehebi 99
Hâfsa 24, 96, 117
Hâkim 99
Hâkim-i Neysâbütrî 118
Hâkim-i Tirmizî 99, 118
Hâle 24
Hâlid 26
halife 16, 39, 98; ~lik 16, 101
Hanbeli 34, 35, 53; ~ âlim 56, 90
Hanefi 18, 23, 25, 28, 29, 30, 45, 54, 58, 75, 76; ~ imamları 28; ~lik 73
haram 36, 38, 46, 72, 77, 79
Hârûn-i Reşid 44
Hasan (Hz.) 38
Hasan-ı Basrî 115
haseb 24, 27, 29
Haşimî 33, 34, 38; ~ler 36, 34
hatasız imamlar 41

- Hatib Hoca 75
 Hatib-i Bağdâdî 89, 97
 Havârilere 115
 Havva 18
 hayırlı işler 64
 Hendek gazvesi 55
 Hillî 53
 hıristiyan 64, 90, 111, 113, 114
 hırsızlık 139
 Hicaz 27
 hicret 84, 109; ~ öncesi müslümanı 37
 hidayet 83
 Hidâyetu'l-Hayârâ 90
 hilafet 67; ~ devri 87
 Hind 23
 Hire Arab meliki Nu'mân 22
 hitabet 46
 Horasan 116
 Hucetü'l-İslâm 32
 Hudeybiye 102, 117
 hüccet 25, 43, 76
 hür-köle sınıf ayırımı 22
 Hürmüzân 22
 hüriyet 21, 36
 Hüseyin (Hz.) 20, 38
 Hüseyin Kâzım Kadri 61
- I
- Irak 44, 78
 ırk 19; ~ varlığını inkâr 18; ~ ve neseb 22; ~ların eşitliği prensibi 22
 Işık, Hüseyin Hilmi 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79
 İtrî Efendi 77, 78
- İ
- İbn Abdilberr 26, 109
 İbn Âbidin 74
 İbn Adıyy 26, 63
 İbn Arrâk 135
 İbn Ebî Leylâ 27
 İbn Hacer 27, 53
 İbn Hazm 37, 45, 46, 54, 97, 103, 104, 120
 İbn Hibbân 26
 İbn İshâk 52
 İbn Kayyımî'l-Cevziyye 35
 İbn Kesîr 53, 54, 57
 İbn Kudâme 34
 İbn Kuteybe 118
 İbn Lehî 63
 İbn Manzûr 61
 İbn Mehdî 116
- İbn Mes'ûd 34
 İbn Ömer 82
 İbn Rüşd 104, 105, 106
 İbn Sînâ 55
 İbn Teymiyye 19, 53, 54, 57, 58, 64, 67, 76, 84, 86
 İbnu Kayyımî'l-Cevziyye 90
 İbnu'l-Cevzi 27, 53, 54, 56
 İbnu'l-Kayyim 35, 37, 53, 57, 91
 İbnu'l-Mubârek 52
 İbrâhîm 51
 icmâ 62, 97, 104
 ictihad 46
 ictimai ahvâl 105
 iffetli müslüman 36
 İkraḥ 73
 İlahî: ~ hitab 16; ~ kaynak 83; ~ tâlimat 16; ~ tebliğler 94
 ilahiyatçı 75
 ilim adamı 72, 88, 117
 ilk Muhacirler 23
 İlk müslüman: ~ toplumun ırki durumu 17; ~lar 17, 82, 93
 İlmî: ~ çalışmalar 94, 96; ~ hadîşçilerin temsilciliği 27; ~ hayat 134; ~ mükellefiyet 97; ~ seviyede artma 47; ~ süzgeç 46; ~ tasfiye 40; ~ ve idari saha 94
 imam 20, 34
 İmam Ali Şevki Hoca 121
 İmam-Hatib öğrencisi 76
 İmâm-ı Âzam 32, 41, 42, 52, 73, 78
 İmâm-ı Ahmed 53
 İmâm-ı Buhârî 28, 97
 İmâm-ı Ebû Hanîfe 27, 73
 İmâm-ı Muhammed 31, 42, 43, 44
 İmâm-ı Nevevî 120
 İmâm-ı Rabbânî 80
 İmâm-ı Şâfiî 23, 28, 44, 53, 73
 İmâm-ı Şeybânî 43
 İmâm-ı Tahâvî 52, 53, 58, 59
 İmamlar Güneşi 25, 30
 imamlık 17, 18, 31, 62, 104
 iman 19, 23, 102, 107; ~ ve ehliyet 19; ~ ve salih amel 15, 107
 inciller 114
 İngilizce 111, 126, 130
 inkılab 93
 insan 30, 77; ~ın Allah'a halife olabilmesinin ölçüsü 16; ~ın ferdi değeri 19
 insanoğlu 16, 49
 inşikâk-ı kamer 55

- intisab 53, 63
 İran 34; ~ Kırsarı 21; ~lı 22, 33, 24
 İsa (Hz.) 73, 113, 114
 isâbe 127
 İslam 25, 46, 140; ~ ahlâkı 74; ~ âlimi 21, 97, 142; ~ dışı korkunç hüküm 47; ~ dünyası 15, 44, 46, 67, 88, 90, 98, 111, 139, 140; ~ halifesi 94, 110; ~ hanımları 94; ~ hey'etşinas ve kelamcılar 55; ~ idaresi 19; ~ ilimleri 75, 133; ~ kadını 118; ~ kitabiyatı 102; ~ kitabiyatının ilmî muhasebesi 99; ~ kültür tarihi 97; ~ kültürü 41, 42, 81, 103, 134; ~ nimeti 103; ~ öncesi kültür tarihi 93; ~ Peygamberi 15, 50, 52, 64, 102; ~ tarihi 102, 126; ~ terbiyesi 115; ~ toplumu 19, 51, 62, 91, 107; ~ ülkesi 128; ~ ümmeti 25, 26, 65; ~'a davet mektupları 64; ~'a yönelik tenkidler 90; ~'da kadın konusu 119; ~'ı yüksek seviyede temsil edecek adamlar 140; ~'in getirdiği ırk telakkisi 18; ~'in getirdiği medeni hayat 115; ~'in ilk asırları 49, 67; ~'in ilk devleti 17
 İslami: ~ devrin ilk seneleri 94; ~ hayat 68, 103; ~ hüviyet 89; ~ istilâh 21; ~ kaynaklar 94, 117; ~ ölçüler 110; ~ prensipler 15; ~ yaşayışlar 67
 İslamiyet 21, 93, 111, 137, 140, 141, 142; ~'in zuhuru 21
 İslamolog 134
 İsmâ'il Hadramî 57
 İsmet Paşa 136
 İsrâ 52
 İsrâilliler 50
 İsrailoğulları 33
 İstanbul 57, 69; ~'un fethi 127
 İstanbul Bayram Gazetesi 108
 İstanbul hükümeti 129
 istismar 61, 62, 63, 65, 117
 İsviçre 108; ~li 85
 İttihâd ve Terakkî 130
 İttihadçılar 129
 İzmirli, İsmail Hakkı 104, 106
- K
 Kâbe 104
 kabile 17, 19, 21; ~'nin ictimai seviyesi 21
 Kadılar kadısı 39
 kadın 22, 84, 93, 95, 101, 102, 104, 105, 109, 110, 111, 113, 114, 115, 119, 120, 121, 123, 126, 128, 129, 130, 139; ~ ve erkek cinsi 101; ~erkek saf nizamı 95; ~ların öğrenimi 116; ~larla erkekler 99
 kafa yapısı 21
 kafir 30, 79, 104; ~lerin hükmü altındaki idari hayat 19
 kafirlik 19
 el-Kâmil 63
 kâmil mümin 20
 Kâmûs 61
 Kâmûs-i Osmânî 61
 Kâmûs-i Türkî 61
 el-Kâmûs-ul-Muhîd 61
 Kanadoğlu 129
 Kânûni 127, 135
 kara derili 18
 Katolik 115, 127
 kaval 77
 kavim 17, 21
 Kaynak, Saadettin 137
 kefaet 21, 23, 24, 27, 29, 30, 37; ~in nesebî değeri 33
 kelam 88
 Kelbli 24
 keman 77
 kendi cinsiyetini seçme hürriyeti 101
 kerametler 57
 Kerderî 32
 Kerîme bint Ahmed 97
 Kevserî 59
 Kible duvarı 116
 Kibtîler 33
 kız 22; ~ kardeş 22, 24
 kızılhac 85
 kimyacı 74
 kirpi 59
 Kitab 62, 81; ~ ve Peygamber 93; ~ ve Sünnet 31, 35, 42, 67, 71, 75; ~ veya Sünnet 46
 kolektif İslam kültürü 140
 komünistler 68
 köle 22, 23, 36
 köpek 22, 45, 46
 Kufe beytûlmali 43
 Kufeli 27
 Kuleynî 36, 37
 kumandanlık 35
 Kur'an 15, 16, 17, 19, 22, 25, 31, 35, 36, 41, 44, 50, 51, 58, 63, 64, 65, 67, 75, 76, 77, 81, 82, 83, 85, 86, 87, 88, 91, 93, 94, 96, 101, 102, 103, 104, 106, 107, 108, 117, 122, 123, 133, 135, 136, 138, 142; ~ ve Sünnet 63;

- ~'in davası 16; ~'in emirleri 88; ~'in ilk tebliğcisi ve uygulayıcısı 15
 Kur'ani: ~ prensib 19; ~ zihniyet 20, 110
 Kureys 20, 21, 25, 52, 102; ~ kabilesi 20
 Kureyşli 17, 20, 23, 30, 33, 35, 36, 38, 52, 96, 103; ~ hanımlar 103; ~ müşrik muharib 30
 Kusem 38
 Kuşeyri 119
 kültür: ~ dünyamız 80; ~ tarihi 93
 kültürel: ~ miras 47; ~ yetersizlikler 40
- L
- L'Humanisme de l'Islam 85
 Latinler 115
 Lehçeti'l-Luğât 127
 Libya 140
 Lisânu'l-Arab 61
 lûgat 46
 lûgavî hayat 62
 Luğât-ı Müntehab 127
 Luğât-ı Nâcî 61
 Lûgatnâme 127
- M
- maddi: ~ neseb fikri 32; ~ değer 44; ~ durum 21; ~ manevî 42
 Mağrib 140
 mal 23
 Malazgird zaferi 89
 Mâlik 27
 Malikiler 33
 mânevi: ~ değer 44; ~ vasıflar 16
 mantık 46
 mâruf 106, 107, 108
 masonlar 68
 Matar ibn Tahmân 116
 mecusi 64
 Medain valisi 35
 Medeni: ~ İslam toplumu 19; ~ ve siyasi haklar 129
 Medine 16, 17, 24, 50, 57, 82, 84, 102, 103; ~ hicreti 16; ~li 95, 96, 109
 mekan tahdidi 94
 Mekke 17, 42, 55, 64, 96, 97; ~'nin fethi 42; ~'nin Kureyşli kafirleri 17
 el-Melâbisu'l-Arabiyye 126
 Mendeleylef 76
 menfi 33, 34, 54; ~ ve müsbet görüşler 33
 mescid 89
 Mescid-i Nebevî 95
 meslek 21
 Mevali 25, 26, 27, 28, 29, 35
 Mevdudi 76
 mevla 28
 mevzû 26
 mezheb 28, 31, 33, 41, 42, 44, 46, 71, 140; ~ âlimleri 33; ~ci-selelçi 67; ~siz 68
 Mısır 140; ~lı 53, 63
 el-Mikdâd ibnu'l-Esved 23
 miras 18, 122
 modern devir 51
 Modernist İslamcılar 77
 Mu'aviye 23
 Mu'âz ibn Cebel 26, 95
 mubâh 72
 Muhacir 117
 muhaddis 26, 27, 32, 36, 55, 78, 109, 116, 120
 Muhammed Abduh 57
 Muhammed Hamidullâh 76, 78
 mukallid 29
 Musa (Hz.) 49
 Mustafa Sabri Efendi 58
 el-Mustasfâ 62
 Mustedrek 118
 mustesmir 62
 Muttalibî 33
 Muzenî 53
 müctehid 29, 62, 73, 76, 105, 140
 Müdâfaa-i Hukuk Cemiyeti Reisliği 135
 Müdâfaa-i Milliye İlane Komisyonu Reisliği 135
 müezzin 42
 müftü 130
 müjdecî 102
 mülhid 75
 müminler 15, 17, 19, 20, 64
 münafıklık 81
 münekkîd hadis imamları 26
 münkatı 26
 münker 26, 84, 88, 105
 mürsel 26
 müsâvât 30
 müsbet ilimler 74
 müslüman: ~ Türk 77; ~ cariye 22; ~ dayanışması 85; ~ hür erkek 22; ~ların hukuku 29; ~lık yarışı 67
 müşrik 30, 96; ~ hür erkekler 22; ~ hür hanım 22

N

namaz 20, 81, 104, 106, 115, 116, 133, 136, 137; ~ abdesti 115
nankörlük 16
nass 45, 97, 104
Nebhanî 57
necaset 75
Nehrevan 43
neseb 21, 23, 24, 27, 29, 30, 32, 33, 36, 46, 65
Nevâdir 99
Nevâdirü'l-Usûl 118
Nevevî 32, 53
ney 77
Neysaburlu 54, 99
nikâh 20, 28, 30; ~ kefaeti 30
Nizâmiye medreseleri 119
Nizâmülmülk 119
Notaras, Lukas 127
Nu'mân 22

O

Okiç, Tayyib 108, 134
Ortodoks 127
Osman (Hz.) 98, 110
Osmanlı 58, 62, 90, 119, 127, 131; ~ edibleri 62; ~ paşaları 131; ~ Türkleri 127; ~ uleması 58

Ö

öğle ve ikindi namazları 55
Ömer (Hz.) 17, 18, 22, 24, 35, 82, 94, 96, 115, 117, 118
örtmek 125

P

perhiz 76
Peygamber (Hz.): ~ devri 65, 82, 87, 104, 111, 112, 120, 125; ~ aşkı 47; ~ devri İslam hanımı 111; ~'i istismar 65, 117; ~'in tâlim vazifesi 95; ~'in cuma hutbeleri 95; ~'in daveti 16; ~'in emri 46; ~'in hayatı 65; ~'in lanetli amcası 24; ~'in risaleti 22; ~'in Sünnet'ine sahib çıkan hanımlar 117; ~'in ümmeti 92; ~'in vefatı 65; ~'imizin arzuladığı müslüman 142; ~lik mucizeleri 53
prinsip 102

Q

Quiétisme 86

R

rafîzi 53
Ramazan 42, 62
redd-i şems 54, 55, 56, 57, 58; ~ hadîsi 54, 56; ~ meselesi 57
referandum 108
risalet devri 19; ~ hakimiyeti 24; ~ hanımları 98
riya 81
Roma 113
Rum 34

S

Sa'îd ibn Cubeyr 20
sabrılı 89
sabun 30
Safahât 121
sahabe 96; ~ devri 18, 117; ~-Tabiun 96
sahabi 17, 34, 35, 42, 72, 95, 96; ~ler 38, 43
sahifeler 77
sahih 53; ~ ahad haberler 59
Said-i Nursî 136, 141
Salah Huseyn el-'Ubeydi 126
Salâhi 61
Sâlim 23, 38
saltanat: ~ idaresini kurma 19; ~lar 67
sarhoş 31
sank 127, 128
savcılar 129
saz 77
Seâdet-i Ebediyye 68, 69, 76, 80
Segah 78
Sehle 23
Selçuklu: ~ veziri 119; ~lar 119
selefi hayat 67
Seleme ibn Dinâr 82, 83
Selmân 24, 34, 35, 38
semâ 26
semere 61
Semerkand 83
Serahst 25, 28, 29, 30, 31, 43
Seyyid 18
seyyid Abdülhakîm efendi 70
Seyyid Kutub 76, 79
Seyyid-Şerif 65
Sihah 61
Sir Redhause 126
sivrisinek 74
siyasetçi 140
Siyâsetnâme 119
siyasi: ~ hüviyyet 85; ~ -askeri 51; ~ -askeri faaliyetler 94

- sosyal bünye 84
 sosyalist-Marksist çevreler 111
 St. Paul 113, 114, 119
 St. Pavlus 110
 sufi 65, 67, 119
 sufrajet 130
 Sufyân-ı Sevrî 27, 29
 Suheyb ibn Sinân 17, 18
 suikasd 17
 Süleymân 26
 sultan sarayları 118
 Sumeyye 93
 Supplément aux Dictionnaires Arabes 61
 Suriye 57
 Süüdi Arabistan 140
 Suyûtî 53
 Sünnet 62
 Sünni 37, 55; ~ âlimler 55; ~ dünya 116;
 ~ kaynaklar 54; ~ler 51
 Süreyya 33
- Ş
- Şafii 32, 53, 57, 58; ~lerin büyük âlimi 32
 şapka 128
 Şark erkeği 128
 Şehadet ve tebliğ 94
 şehid 44, 93, 102; ~ kanı 44
 Şemseddin Sâmî 61
 Şemsu'l-Eimme 43
 şer'î: ~ emr-i vaki 25; ~ destek 24
 Şerbîni 33
 Şerif 18
 Şerif Muhyiddin Targan 79
 Şeyhülislam 19, 56, 83
 Şeyhülislam Mehmed Es'ad Efendi 127
 Şia 36, 37, 51, 52, 54
 Şifa Hatun 117
 Şii 37, 54, 55, 58; ~ allame 54, 58; ~
 astronomi âlimleri 55; ~ hikâyesi 53;
 ~ler 68
 şiir 46, 79
 Şirâzi 119
 Şuûbî 'Allân 89
 Şuubiyye 20
 şükür 16, 31, 75, 118
- T
- Tâbit 20, 82, 116
 Tâcu'l-Arûs 61
 taharet 46
 takke 128
- takva 15, 18, 19, 30, 31, 64, 82, 96
 Talât Paşa 130
 Talha (Hz.) 96
 Tâlibân 140
 Tanrı 101, 137
 tarih 46
 tarihî vakıalar 97
 tebliğ 94; ~ci 93
 tekbir 77
 tekbiz 54
 temiz 44; ~lik 42, 44, 45, 46, 47, 90
 Tenzihu's-Şer'ati'l-Merfu'a ani'l-Ahbârî's-Şer'ati'l-Mevdû'a 135
 terbiye 32, 69, 95
 tesettür 125, 130
 tevazu 29
 Tevrat 49, 50, 51, 81
 trajikomik 129
 turban 127, 128
 turistik 103
 tûlbend 128
 tûrban 126, 128
 Türk 7; ~ Luğatı 61; ~ musikisi 78; ~
 ordusu 80; ~ sarığı 127
 Türkçe 46, 47, 61, 62, 70, 125, 126,
 127, 128, 137
 Türkiye 68, 71, 74, 113, 126, 128, 129,
 134, 136, 138, 139, 141, 142; ~de
 Şark, Garb ve Amerikan Tesirleri 113
 Türkmen 39, 99
 Türkolog 128
- U
- Ubâde ibnu's-Sâmit 109
 ud 79
 Ukbe ibn Ebî Mu'ayt 102
 Umeyme 23
 Ummu Hişâm 95
 Ummu Kulstûm 102, 103
 Ummu Seleme 117
 Ummu'l-Mu'minin 96
 ustâ 46, 62, 63
 uyarıcı 102
 Uyûnu'l-Ahbâr 118
- Û
- Üçüncü Mehmed 78
 Üçüncü Sultan Muhammed Hân 77
 Ülker 33
 ümmet 24, 110
 Ürdün Kralı Abdullâh 136
 üstadlar 78
 üstün insan 15

- üstünlüğün takva ile ölçülmesi 31
üstünlük 18, 30
- V
- Veda Haccı 18
Vehhabiler 68
Velid'in kızı Fâtıma 23
Voltaire 114
vücut 21
Wellhausen, Julius 86
- Y
- yahudi 33, 50, 52, 64, 81, 86, 90, 93,
110, 111; ~ erkeği 93, 110; ~ kültürü
50
Yahve 50
yalancılık 16
Yaratıcı 16, 93, 101
yazı 94, 96, 98, 99, 117, 118
Yemâmeli Cuveybir 36
Yemen 57
Yeni İstanbul Gazetesi 113
yer ve gök 16
Yeşu 50
Yunan 113
Yûnus ibn Bukeyr 52
- Yûşa' 49, 50, 51, 53, 56
- Z
- zahid 82, 118
Zâhid-i Kevserî 58
zahiri 76, 97
Zahiriyecilik 45
Zâlim 72
Zebîd 57
Zebîdî 61
Zehebi 53
zehirli gazlar mütehasıslığı 80
zekat 88
zenci 38; ~ kadının oğlu 38
zengin hanım 36
Zevce 23
Zeyd ibn Hârise 23
Zeyd'in oğlu Usâme 23
Zeyneb bint Cahş 23
Zeynulâbidîn Ali 20
zındık 75
Zubeyr 23
Zuheyli 46
zulüm 16
zühd ü takva 31
zühdi 67